

Kako so bile določene slovenske meje po prvi svetovni vojni

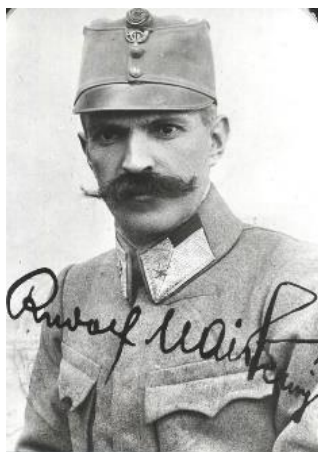
RAZLAGA UČNE SNOVI – pomoč pri izdelavi miselnega vzorca

O slovenskih mejah se je odločalo med prvo svetovno vojno z londonskim sporazumom (1915 - Italija), po vojni pa na pariški mirovni konferenci in z mirovnimi pogodbami. Na spodnjem zemljevidu so s temno zeleno prikazana območja, kjer so živeli Slovenci in meja po prvi svetovni vojni ni bila določena.

Slika 1: Prikaz spornih mejnih ozemelj

SEVERNA MEJA:

Slika 1: Rudolf Maister

ŠTAJERSKA:

Poveljstvo enot Države SHS je novembra 1918 prevzel Rudolf Maister, ki je z vojaško akcijo zasedel Maribor in Radgono, ki ju je že prej za svoja ozemlja razglasila Avstrija. Njegov uspeh je bil odmeven tudi na Pariški mirovni konferenci. Za mejo med Avstrijo in Kraljevino SHS so na mirovni konferenci določili reko Muro. Maribor je pripadel Kraljevini SHS, Radgona je pripadla Avstriji. Narodnostna in državna meja na Štajerskem sta bili usklajeni.

KOROŠKA:

Maister je s podporniki želel osvojiti tudi Koroško, a mu zaradi utrujenosti vojakov in prepozne pomoči iz Beograda to ni uspelo. Vprašanje meje na Koroškem so rešili na pariški mirovni konferenci. Velesile so imele različne ideje o rešitvi vprašanja. Najbolj pomembna je bila ameriška komisija, ki je ugotovila, da je ozemlje zemljepisno in narodnostno nedeljivo in je zato zagovarjala mejo na Karavankah. Mirovna

Slika 2: Koroški plebiscit (Cona A in Cona B)

pogodba z Avstrijo (Senžermenska mirovna pogodba, 10. september 1919) je zato določala, da se na spornem ozemlju ljudje sami odločijo v kateri državi želijo živeti – plebiscit. Ozemlje je bilo razdeljeno na dve coni (cona A in B). Najprej naj bi plebiscit izvedli v coni A, če bi uspel pa še v coni B. **Plebiscit v coni A** je potekal **10. oktobra 1920**. **Večina prebivalcev** cone A se je **odločila za Avstrijo** zato je celovška kotlina pripadla Avstriji. Na rezultat je močno vplivala propaganda. Avstrijci so uporabljali slovenski jezik, poudarjali bratstvo med obema narodoma, gospodarske prednosti priključitve k Avstriji. Jugoslovanska stran je poudarjala narodno zavest in zanemarjala gospodarska vprašanja). Uspešnejša je bila avstrijska stran. Brez plebiscita sta Kraljevini SHS pripadla Jezersko in Mežiška dolina.

ZAHODNA MEJA

Slika 3: Zahodna meja po podpisu rapalske pogodbe

Na pariški mirovni konferenci je Italija zahtevala ozemlje, ki je pripadlo po podpisu londonskega sporazuma. Z vojsko so kasneje zasedli še večje ozemlje. Pri Vrhnikih so jih uspeli zaustaviti srbski vojaki.

Kraljevina SHS () je za rešitev meje predlagala potek po narodnostni meji, kasneje pa plebiscit. Velesile so predloga zavrnila. Meja med Kraljevino Italijo in Kraljevino SHS je bila določena novembra 1920 s podpisom **rapalske pogodbe**. Italiji priključeno ozemlje so poimenovali Venezia Giulia – Julijska krajina.

Meja med državama je potekala po črti: Peč–Jalovec–Triglav–Možic–Porezen–Blegoš–Črni Vrh–Hotedršica–Planina–Javorniki–Snežnik–Kastav–Matulji–Jadransko morje.

Italija dobi še otoke: Cres, Lošinj, Lastovo, Palagruža, mesti Zadar in Reka.

PRIDOBITEV PREKMURJA

Leta 1919 je na Madžarskem izbruhnila komunistična revolucija. Pri zadušitvi je poleg antante sodelovala tudi Kraljevina SHS, ki je v zameno dobila Prekmurje. Meja med Kraljevino SHS in Madžarsko je bila določena s **trianonsko pogodbo**, podpisano poleti 1920. Prekmurje je s tem prvič postalo del slovenske politične skupnosti.

SLOVENSKO OZEMLJE, KI NI BILO VKLJUČENO V KRALJEVINO SHS

V Kraljevino SHS ni bilo vključeno ozemlje Celovške kotline in del Štajerske (območje Radgone), ki sta pripadla Avstriji. V Avstriji je ostalo približno 80.000 Slovencev. Deležni so bili ponemčevanje, ki je vključevalo: zapiranje slovenskih šol in drugih ustanov, prepoved uporabe slovenščine v javnosti, vsiljevanje nemških duhovnikov. Po priključitvi Avstrije nacistični Nemčiji pa tudi razseljevanja slovenskih družin in pošiljanja v taborišča ter naseljevanje Nemcev na slovenske kmetije. Slovenci so se združevali v društva, katerih cilj je bil ohranjanje slovenstva (po anšlusu so bila prepovedana), izdajali so tudi časopise.

Po podpisu rapalske pogodbe je Italiji pripadla približno 1/3 slovenskega etničnega ozemlja (JZ del današnje Slovenije). V Kraljevini Italiji je ostalo približno 300.000 Slovencev. Deležni so bili italijanizacije, po prihodu Mussolinija na oblast pa tudi fašističnega nasilja. Italijanizacija je obsegala: prepoved slovenščine v javnosti, prepoved slovenskih društev, časopisov ter knjig, poitalijančevanje imen, kupovanje slovenskih posesti, izseljevanje Slovencev in naseljevanje Italijanov. Zaradi nasilja so Slovenci ustanavljali ilegalne odporne skupine (npr. TIGR, Borba); požigali so italijanske ustanove, širili propagando, napadali fašiste – njihov cilj je bil priključitev Primorske in Istre k Jugoslaviji.

V okviru Madžarske je ostalo območje Porabja, ki je bilo poseljeno s Slovenci. Na Madžarskem je ostalo okoli 5.000 Slovencev. Porabski Slovenci na Madžarskem so se srečali z madžarizacijo. Ta je obsegala: ukinitvev slovenskih šol ter društev in zanikanje obstoja Slovencev (Slovenci naj bi bili Vendi - potomci nekdanjih Vandalov).

DODATNA GRADIVA ZA LAŽJE RAZUMEVANJE UČNE SNOVI

- Vprašanje meja (vsebine, ki so pomembne za vas se nahajajo pod naslovi: SEVERNA MEJA, ZAHODNA MEJA, VZHODNA MEJA): <http://egradiva.gis.si/web/4.-letnik-zgodovina/vprasanje-meja>
- Koroški plebiscit: https://youtu.be/NGp_iwisSRo
- Rudolf Maister: https://youtu.be/i-B_El0ctil